

Bolygók

SZATURNUSZ - 1987

Megfigyelő	rajz	egyéb	észl.	műszer
Csukás Mátyás (Nagyszalonta, R)	1	I		6,3 L
Decsi László (Bóly)	3			10 T
Fülöp József András (Bóly)	3	I	5 L, 7 L, 10 T	
Guth Gábor (Bóly)	5	I		10 T
Kocsis Antal (Balatonkenese)	1	I		7,5 L
Mizsér Csaba (Budapest)	13	I, C		12,5 T
Szabó Sándor (Bóly)	3	I, C		11 T, 18T

Használt rövidítések: L=refraktor, T=reflektor, I=intenzitásbecslés, C=színbecslés. Összesen: 7 észlelő 29 megfigyelést végzett

Az észlelőlistából látható, hogy Bólyon igen aktívan foglalkoztak a bolygó megfigyelésével, bár az igazsághoz tartozik, hogy Szabó Sándor Csicsón (Csehszlovákia) végezte megfigyeléseit. Az is kitűnik, hogy — a korábbi évek gyakorlatával ellentétben — sajnos kevesen foglalkoztak a Szaturnusszal, s kisszámú észlelést végeztek — Mizsér Csaba kivételével — e szép és könnyen megfigyelhető égitestről.

A megfigyeléseket áttekintve el kell mondani, hogy hiányosak, pl. sok esetben nincs feltüntetve az északi vagy a déli irány. A Szaturnusz június 9-én került oppozícióba, ennek ellenére az első megfigyelés június 6-án készült, míg az utolsót Guth Gábor végezte szeptember 18-án.

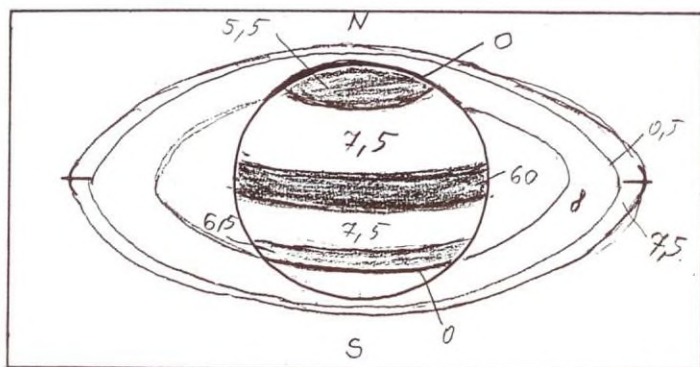
Talán érdekes lehet az észlelések számának havi bontása: júniusban 11, júliusban 5, augusztusban 10, szeptemberben 3 megfigyelés történt. A legnagyobb használt műszer egy 18 cm-es tükrös, a legkisebb egy 5 cm-es lencsés volt.

Az észlelések értékelését két területre kell bontani. Az első a gyűrűrendszer, a második a bolygókorong megfigyelési eredményei.

A Cassini-rést valamennyi észlelő megpillantotta. A 10 cm feletti műszerek már biztosan mutatták, míg a kisebb távcsövekkel — a légkör állapotától függően — időnként csak az "anzákban", illetve végig megpillantható volt. Egy intenzitásbecslés készült (Csukás) — eszerint a Cassini-rés 0,5 intenzitás értékű volt. Az Encke-osztást sajnos nem jegyezték fel rajzaikra az észlelők.

A gyűrűrendszerrel 12 intenzitásbecslés készült, amelyek szerint az A gyűrű 8-as intenzitással látszott, egy alkalommal azonban fényesebbnek mutatkozott (9), mint a B gyűrű külső harmada. (A Szaturnusz esetében megállapodás szerint ezt a részt 8,0 intenzitásúnak veszik.) A B gyűrű

belső része viszont 8 és 10 intenzitás értékek között változott (Csukás, Mizsér). A gyűrűk színe halványsárga és fehér volt (Mizsér).

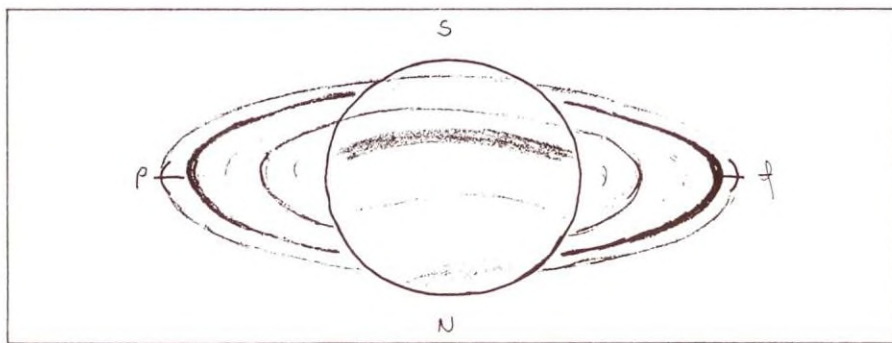
1987. június 19. 22:16–22:54 UT, Csukás Mátyás, Nagyszalonta, R, 63/840 refraktor, 262x: A bolygó árnyéka a gyűrűn vékony vonalként látszik, jól elhatárolja a bolygót a gyűrűtől. A két sáv közül a déli eléggé határozatlanul látszik.

A gyűrűrendszer által a bolygóra vetett árnyékot (SHR/G) 4 észlelő 14 alkalommal pillantotta meg. Intenzitását ketten nullának, némelyek azonban 3-as ill. 4-es intenzitásúnak (!) becsülték. A bolygó által a gyűrűkre vetett árnyékot hárman 16 alkalommal jegyezték fel. Az intenzitás-értékekre itt is 0 ill. 3–4 közötti (!) becslések készültek. Színbecslést Szabó végzett, aki szürkésnek látta az SHR/G-t.

Most pedig tekintsük át a bolygókorong megfigyelési eredményeit!

A bolygó alapszínét Mizsér sárgának látta. A legtöbbet észlelt felhősávok a NEB és a SEB voltak. Júniusban mindenki egybefüggőnek látta ezeket, csak július 6-án látszott először külön-külön (Mizsér). Ezt követően még négy alkalommal figyelték meg e két felhősávot különváltan. A NEB átlagintenzitása 5, míg a SEB-é 4,5. Ez is mutatja, hogy a bolygó kontrasztos alakzata, egyébként ez bizonyult a "legsötétebb" felhősávnak. A NEB színe szürke (Mizsér), a SEB-é szürke ill. barna (Mizsér, Szabó) volt. A két egyenlítői sáv közötti terület — az EZ — 6,5 átlagos intenzitásúnak bizonyult.

Az STB-t hat alkalommal jegyezték fel az észlelők, s átlagintenzitása 7 volt. Az NPR átlagintenzitása 5,5 volt, ami azt is mutatja, hogy ez is jól látható szaturnuszi képződmény. Egy alkalommal különösen jól meg lehetett figyelni (Csukás), mivel meglehetősen kiterjedten látszott. Színét Szabó szürkének látta.

1987. július 7. 20:30 UT, Kocsis Antal, Balatonkenese, 75/1200 refraktor, 200x, 300x: Nagyon könnyen látszik a Cassini-rés. A bolygókorongon a SEB kb. 4-es intenzitással szintén könnyen észlelhető, a bolygókorong többi részlete viszont szintén bizonytalan.

Az NPR és a NEB közötti területet valamennyi megfigyelő homogénnek észlelte, csakúgy, mint a SEB és az STB közötti tartományt. Mindkét rész átlagos intenzitása 8 körüli, de több alkalommal a NEB-től északra lévő terület feltűnően látszott, mint a déli rész.

Sajnos a megfigyelések alacsony száma miatt nem tudunk ennél átfogóbb képet adni a Szaturnusz 1987-es láthatóságáról.

Reméljük, hogy ebben az évben még többen fordítják műszerüket e sápadt fényű égitest felé, s bízunk benne, hogy az észlelési technika magasabb fokon való elsajátítását nagyban fogja növelni az észlelési kézikönyv is.

ORHA ZOLTÁN

Megfigyelésre kedvező helyzetben a Merkúr

Viszonylag ritkán fordul elő, hogy a Naphoz legközelebb levő Merkúr megfigyelésre kedvező helyzetbe kerül. Március 8-án 27°-os nyugati elongációt figyelhetünk meg. Így a fenti időpont körüli napok lehetőséget adnak e ritkán megfigyelt égitest tanulmányozására a hajnali égen. A Meteor előző számában már esett szó a másik belső bolygó — a Vénusz — észlelési körülményeiről, -technikájáról. Az ott leírtak sok esetben megegyeznek a Merkúr észlelésénél betartandó szabályokkal.

A Merkúrt korongnak látni már szép eredménynek mondható, mivel ehhez legalább 10 cm átmérőjű műszer és 200-szoros nagyítás szükséges!

A legegyszerűbb feladat a fázisbecslés. Itt is alapszabály — akárcsak a Vénusz esetében —, hogy az észlelőlapra készült rajz alapján végezzük a fázisbecslést, s ne a látott kép alapján. A felületi alakzatok megpillantásához már legalább 15-20 cm-es műszer és 300-szoros nagyítás szükséges. A szűrők szerepe itt is lényeges. A vörös színszűrő a nappali ég (szürkületi ég) fényét tompítja, s kontrasztosabbá teszi a látott bolygóképet.

E bolygó észlelése nem kis felkészültséget kíván az észlelőktől. Így megfigyelésével rutint és sok tapasztalatot szerezhetünk, mely más égitestek megtalálásában és észlelésében is kamatozhat. Észlelőlapokat — 8 ft-os bélyeg ellenében — a rovatvezetőtől lehet igényelni.